

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-4>

Вислободов Олександр, ст. викладач кафедри техніки та реставрації творів мистецтва НАОМА, Київ, Україна
Тимченко Тетяна, доцент, кандидат мистецтвознавства, зав. кафедри техніки та реставрації творів мистецтва НАОМА, Київ, Україна

ДОСВІД РЕСТАВРАЦІЇ ТВОРУ СТАНКОВОГО ЖИВОПИСУ XVIII ст. «МАДОННА ГОДУВАЛЬНИЦЯ» ЗІ ЗНАЧНО ПОШКОДЖЕНОЮ ПОЛОТНЯНОЮ ОСНОВОЮ

Ключові слова: консервація, реставрація, станковий живопис, полотно-на основа, «Мадонна Годувальниця», XVIII ст.

Vyslobodov O., senior lecturer of the Department of Technique and Restoration of Artworks, NAFAA, Ukraine
Tymchenko T., PhD, associate professor, Head of the Department of Technique and Restoration of Artworks, NAFAA, Kyiv, Ukraine

EXPERIENCE OF RESTORATION OF A WORK OF EASEL PAINTING OF THE 18TH CENTURY ‘NURSING MADONNA’ WITH A SEVERE DAMAGED CANVAS SUPPORT

The article describes the study and conservation-restoration of the eighteenth-century easel painting ‘Nursing Madonna’ from a private collection. The canvas base is very damaged, but there is an inscription on the back. A non-standard solution was adopted at the stages of strengthening, replenishing the loss of the canvas and transparent duplication, which proved to be effective.

Key words: conservation, restoration, easel painting, canvas support, ‘Nursing Madonna’, eighteenth century.

Твір з приватного зібрання являє поясне зображення усміхненої Мадонни, яка годує немовля Христа (загорнутого у білу пелюшку, обв’язану темно-зеленою стрічкою), що лежить на її лівій руці. Німб Мадонни у вигляді м’якого саява, оточеного дванадцятьма шестикінцевими білими зірками. Стилїстика та одяг відповідають західноєвропейському живопису XVII–XVIII ст. На зворотному боці нанесений темною фарбою напис (частково втрачений): [...]:

[...][J]an Rutkow[...]. Синій пігмент фарбового шару, досліджений д. х. н., доцентом кафедри М.М. Балакіною, є берлінською блакиттю, відкритою 1704 р., поширеною з 1724 р. Отже, нижня межа датування – не раніше другої чверті XVIII ст., верхня ж визначається стилістикою та станом збереженості: середина XVIII ст.

Твір надійшов на реставрацію у сильно зруйнованому, аварійному стані. Основа з тонкого дрібнозернистого полотна крихка, деформована, з численними втратами, у т.ч. окрайок; первісний розмір невідомий. Тонкий рожевий олійний ґрунт частково осипався у місцях заломів, проривів та втрат полотна. На тильному боці наклеєні на ПВА численні клапті цупкого паперу, є темні плями смолистої речовини.

Зважаючи на нерівні обірвані краї, численні заломы та крихкість полотна й водночас – наявність напису, було прийнято нестандартне рішення щодо консервації та реставрації. Спочатку живописний шар зафіксовано м'яким папером тіш'ю на 5% кролячий клей з медом (1:1) з мінімальним зволоженням. Після висушування заклейки феном поверх було наклеєно хрест навхрест два шари мікалентного паперу більшого розміру, і за його вільні краї твір було зафіксовано на креслярській дошці, тильною стороною вверх. Поверхневі нашарування з тильного боку видалені.

Місця втрат полотна доповнено (фрагментами заздалегідь проклеєного тваринним клеєм тонкого дрібнозернистого полотна) «у стик» на полівінілбутираль (ПВБ) (5% в етиловому спирті), з урахуванням того, що вони слугуватимуть окрайками для натягування на підрамок. Далі тильний бік і реставраційні вставки проклеєні 7% кролячим клеєм з медом, просушені й випрасувані (спочатку феном, потім праскою). Стики реставраційних вставок-окрайок та периметру авторського полотна було додатково зафіксовано внахлест смужками прозорого натурального шовку на 5% ПВБ. Аквавареллю тоновані окремі елементи напису, а також реставраційні вставки полотна. Далі на всю тильну поверхню (з врахуванням контурів підрамка) було нанесено послідовно два шари тієї ж самої шовкової тканини на 10 % ПВБ і просушено.

Подальші реставраційні заходи були вжиті у не зовсім традиційній послідовності: видалення укріплювальної заклейки підведення реставраційного ґрунту, натягування на розсувний підрамок (45х35), видалення поверхневих забруднень та потоншення лаку, нанесення ізоляційного лакового шару, тонування у межах втрат по реставраційному ґрунту, нанесення захисного лакового покриття.

Таким чином, було застосовано відомий на заході спосіб прозорого дублювання для забезпечення доступу до напису, а також нетрадиційні методи консервації, які виявилися ефективними у випадку значно зруйнованої крихкої основи з неправильною геометрією.